

Sygn. akt II KK 6/19

WYROK W IMIENIU RZECZYPOSPOLITEJ POLSKIEJ

Dnia 24 stycznia 2019 r.

Sąd Najwyższy w składzie:

SSN Waldemar Płóciennik (przewodniczący)

SSN Eugeniusz Wildowicz (sprawozdawca)

SSN Włodzimierz Wróbel

Protokolant Marta Brylińska

na posiedzeniu w trybie art. 535 § 5 k.p.k.

w sprawie **J. M.**

skazanego z art. 288 § 1 k.k. w zw. z art. 12 k.k.

po rozpoznaniu w Izbie Karnej w dniu 24 stycznia 2019 r.,

kasacji, wniesionej przez Ministra Sprawiedliwości – Prokuratora Generalnego na
korzyść

od wyroku Sądu Okręgowego w W.

z dnia 20 kwietnia 2017 r., sygn. akt X Ka [...],

zmieniającego częściowo wyrok Sądu Rejonowego w P.

z dnia 23 sierpnia 2016 r., sygn. akt II K [...],

**uchyla zaskarżony wyrok i sprawę przekazuje Sądowi
Okręgowemu w W. do ponownego rozpoznania w postępowaniu
odwoławczym.**

UZASADNIENIE

Sąd Rejonowy w P., wyrokiem z dnia 23 sierpnia 2016 r., uznał J. M. za winnego
tego, że „w okresie od 15 lutego 2013 r. do 5 marca 2013 r. w miejscowości J. w

woj. [...] przy ul. Ż. działając w krótkich odstępach czasu w wykonaniu z góry powziętego zamiaru dokonał zniszczenia mienia w postaci wycięcia drzew w ilości 6,78 m³ powodując straty w wysokości 665,15 zł na szkodę J. B. oraz drzew w ilości 1,39 m³ powodując straty w wysokości 141,45 zł na szkodę A. O., czym spowodował łączne straty w wysokości 806,60 zł”, tj. przestępstwa z art. 288 § 1 k.k. w zw. z art. 12 k.k. i za to skazał go na karę 3 miesięcy pozbawienia wolności, której wykonanie na podstawie art. 69 § 1 i 2 k.k. i art. 70 § 1 k.k. warunkowo zawiesił na okres roku próby. Na podstawie art. 72 § 2 k.k. zobowiązał oskarżonego do naprawienia wyrządzonej przestępstwem szkody w całości poprzez zapłatę na rzecz J. B. kwoty 665,15 zł oraz na rzecz A. O. kwoty 141,45 zł w terminie roku od uprawomocnienia się wyroku oraz zwolnił go z obowiązku ponoszenia kosztów procesu, wydatkami obciążając Skarb Państwa.

Na skutek apelacji wniesionych przez oskarżonego i prokuratora, Sąd Okręgowy w W., wyrokiem z dnia 20 kwietnia 2017 r., zmienił zaskarżony wyrok w ten sposób, że uzupełnił kwalifikację prawną i podstawę środka związanego z poddaniem oskarżonego próbie o art. 4 § 1 k.k., a po przyjęciu za podstawę warunkowego zawieszenia wykonania orzeczonej kary pozbawienia wolności art. 69 § 1 i 2 k.k. w zw. z art. 70 § 1 pkt 1 k.k. w zw. z art. 4 § 1 k.k. ustalił okres próby na 2 lata. W pozostałym zakresie zaskarżony wyrok utrzymał w mocy zaś kosztami postępowania odwoławczego obciążył Skarb Państwa.

Od powyższego wyroku kasację na korzyść skazanego J. M., wniósł Minister Sprawiedliwości – Prokurator Generalny i zarzucając rażące i mające istotny wpływ na treść orzeczenia naruszenie przepisów prawa procesowego, a mianowicie art. 433 § 1 i 2 k.p.k. w zw. z art. 17 § 1 pkt 10 k.p.k., polegające na przeprowadzeniu wadliwej kontroli odwoławczej i w następstwie tego uchybienia, nieuzasadnionego zaakceptowania przypisania oskarżonemu przez Sąd pierwszej instancji popełnienia zarzuconego mu przestępstwa ciągłego z art. 288 § 1 k.k., pomimo nie złożenia przez wszystkich pokrzywdzonych wymaganego wniosku o ściganie, co stanowiło bezwzględną przyczynę odwoławczą określoną w art. 439 § 1 pkt 9 k.p.k., wniósł o uchylenie zaskarżonego wyroku w całości i umorzenie postępowania.

Sąd Najwyższy zważył, co następuje.

Kasacja okazała się zasadna w stopniu oczywistym, stąd jej rozpoznanie i uwzględnienie na posiedzeniu w trybie art. 535 § 5 k.p.k.

Rację ma skarżący, że w niniejszej sprawie wystąpiła bezwzględna przyczyna odwoławcza z art. 439 § 1 pkt 9 k.p.k. w zw. z art. 17 § 1 pkt 10 k.p.k. w postaci braku wniosku o ściganie pochodzącego od osoby uprawnionej.

Analiza akt sprawy nie pozostawia wątpliwości, że jedna z osób pokrzywdzonych – J. B. nie złożyła skutecznie wniosku o ściganie. Ustawa karnoprocesowa nie określa formy, w jakiej pokrzywdzony ma wyrazić wolę ścigania, to jest złożyć wniosek, o którym mowa w art. 12 § 1 k.p.k. Wola ta może być zatem wyrażona zarówno na piśmie, jak i w trakcie składania zeznań w charakterze świadka. Istotne jest, aby z takiego dokumentu procesowego w sposób wyraźny wynikało żądanie pokrzywdzonego ścigania sprawcy (zob. wyroki SN: z dnia 12 grudnia 1985 r., II KR 372/85, OSNKW 1986, z. 9-10, poz. 80 i z dnia 4 stycznia 2006 r., V KK 263/05, LEX nr 172196).

W tej sprawie zawiadomienie o popełnieniu przestępstwa kradzieży drewna, które dało podstawę do wszczęcia dochodzenia o występki z art. 278 § 1 k.k., następnie z art. 290 § 1 k.k., a ostatecznie z art. 288 § 1 k.k. w zw. z art. 12 k.k., złożył K. B. – syn przebywającej za granicą pokrzywdzonej J. B., oświadczając, że jest osobą upoważnioną do zarządzania jej majątkiem. Faktu tego (upoważnienia do zarządzania majątkiem matki) w żaden sposób jednak nie udokumentował. Właścicielka działki, pokrzywdzona J. B., nie została zaś przesłuchana w charakterze świadka w toku całego postępowania. Nie złożyła też tak, jak i jej syn wniosku o ściganie.

Podkreślenia wymaga, że samo złożenie zawiadomienia o przestępstwie nie stanowi złożenia wniosku; wola ścigania musi bowiem zostać wyrażona wyraźnie. Osoba uprawniona powinna zostać pouczona (art. 16 § 1 k.p.k.) o prawie złożenia wniosku, konsekwencjach jego złożenia określonych w art. 12 § 2 k.p.k. oraz o możliwości cofnięcia wniosku lub braku możliwości jego cofnięcia (art. 12 § 3 k.p.k.), tak, by u podstaw złożenia wniosku o ściganie legła swobodnie podjęta decyzja. W orzecznictwie Sądu Najwyższego ugruntowane jest zapatrywanie, że wniosek o ściganie może być złożony na każdym etapie postępowania karnego, w tym również w postępowaniu odwoławczym toczącym się w związku z umorzeniem

postępowania z powodu braku wniosku o ściganie (zob. uchwała 7 sędziów Sądu Najwyższego z dnia 17 grudnia 1970 r., VI KZP 43/68, OSNKW 1971, Nr 7 - 8, poz. 101; uchwały Sądu Najwyższego: z dnia 21 lutego 1974 r., VI KZP 51/73, OSNPG 1974, Nr 5, poz. 59; z dnia 4 marca 1968 r., VI KZP 30/67, OSNKW 1968, Nr 5, poz. 52; wyrok Sądu Najwyższego z dnia 4 kwietnia 2000 r., V KKN 29/00, Lex Nr 45430; postanowienia Sądu Najwyższego: z dnia 20 kwietnia 2016 r., III KK 452/15, Lex Nr 2043746; z dnia 16 marca 2011 r., IV KK 426/10, OSNwSK 2011/1/539). Jak każdy czyn przestępny, także przestępstwo wnioskowe może być ścigane do czasu przedawnienia jego karalności. Również w doktrynie przyjmuje się, że sam fakt, iż wniosek nie został złożony do rozpoczęcia przewodu sądowego, nie zwalnia sądu z obowiązku ustalenia woli pokrzywdzonego co do ścigania karnego. W art. 12 § 1 k.p.k. nie zastrzeżono kompetencji wyłącznie dla oskarżyciela do możliwości uzyskania wniosku o ściganie od uprawnionej osoby. Jeżeli wniosek taki nie został złożony do rozpoczęcia przewodu sądowego lub okoliczności sprawy wskazujące na możliwość prowadzenia postępowania o przestępstwo "wnioskowe" ujawnione zostały w trakcie postępowania, sąd jest zobligowany ustalić w tym zakresie wolę uprawnionego. Jedynym więc czasowym ograniczeniem pozostaje wymóg złożenia wniosku o ściganie do czasu przedawnienia ścigania danego przestępstwa (por: P. Hofmański (red.), E. Sadzik, K., Zgryzek, Kodeks postępowania karnego. Komentarz. Tom I, Warszawa 2011, s. 136; T. Grzegorzczak, Kodeks postępowania karnego oraz ustawa o świadku koronnym. Komentarz, Warszawa 2008, s. 84).

Jak wynika z akt sprawy, orzekające w sprawie sądy obu instancji w ogóle nie zajmowały się problemem wniosku o ściganie, mimo że art. 288 § 4 k.k. wprost stwierdza, iż ściganie przestępstwa określonego w art. 288 § 1 i 2 k.k. następuje na wniosek pokrzywdzonego. Osobą uprawnioną do złożenia wniosku o ściganie jest nie tylko właściciel rzeczy, lecz także każda inna osoba, której przysługuje inne prawo rzeczowe lub prawo obligacyjne do rzeczy, a także posiadacz (zob. wyrok SN z 9.12.2003 r., III KK 165/03, LEX nr 140098; wyrok SN z 24.04.1990 r., WR 116/90, OSNKW 1991/1–3, poz. 6; wyrok SN z 3.11.1971 r., I KR 183/71, OSNKW 1972/3, poz. 52; T. Grzegorzczak, Wnioskowy tryb ścigania czynów karalnych, „Acta Universitatis Lodzensis” 1986, s. 143–149). Czyn z art. 288 § 1 k.k. jest przestępstwem bezwzględnie wnioskowym, co oznacza, że brak wniosku o

ściganie pochodzącego od osoby uprawnionej stanowi ściśle procesową przesłankę skutkującą niedopuszczalnością postępowania karnego (art. 17 § 1 pkt 10 k.p.k.). Prowadzenie go rodzi uchybienie wymienione w art. 439 § 1 pkt 9 k.p.k.

Natomiast odmiennie ocenić trzeba sytuację procesową drugiej pokrzywdzonej – A. O., której wstąpienie do postępowania sądowego w charakterze oskarżycielki posiłkowej (k. 178) i udział we wszystkich rozprawach, uznać należy za przejaw wyrażenia woli ścigania i ukarania sprawcy popełnionego na jej szkodę czynu. Niemniej popełniony na szkodę A. O. czyn, wchodzący w skład czynu ciągłego, przy braku wniosku o ściganie pochodzącego od drugiej z pokrzywdzonych, z uwagi na przyjętą wartość zniszczonego mienia – 141,45 zł – rozpatrywany odrębnie wypełniłby znamiona wykroczenia z art. 124 § 1 k.w., co skutkowałoby zgodnie z art. 45 § 1 k.w. przedawnieniem jego karalności z dniem 5 marca 2015 r., a zatem przed datą wydania w dniu 21 maja 2015 r. wyroku przez Sąd Okręgowy w W. poprzednio rozpoznający sprawę w postępowaniu odwoławczym.

W świetle powyższego już pierwszy wydany w sprawie oskarżonego wyrok, tj. wyrok Sądu Rejonowego w P. z dnia 14 sierpnia 2014 r., sygn. akt II K [...], dotknięty był bezwzględną przyczyną odwoławczą wymienioną w art. 439 § 1 pkt 9 k.p.k. W związku z tym Sąd odwoławczy rozpoznając apelację prokuratora od tego wyroku, powinien był zgodnie z art. 433 § 1 k.p.k. i art. 434 § 2 k.p.k. w brzmieniu obowiązującym w czasie orzekania, rozpoznać sprawę w zakresie szerszym, niż wynikającym z granic środka odwoławczego i podjąć stosowne rozstrzygnięcia.

W konsekwencji stwierdzić należy, że Sąd Okręgowy w W., wyrokiem z dnia z dnia 20 kwietnia 2017 r., sygn. akt X Ka [...], utrzymując - co do zasady – w mocy, wydany po ponownym przeprowadzeniu postępowania sądowego, wyrok Sądu Rejonowego w P. z dnia 23 sierpnia 2016 r., sygn. akt II K [...], mocą którego J. M. został uznany winnym popełnienia występku z art. 288 § 1 k.k. w zw. z art. 12 k.k., rażąco naruszył przepisy art. 433 § 1 i 2 k.p.k. w zw. z art. 17 § 1 pkt 10 k.p.k. Jest oczywiste, że uchybienie to miało istotny wpływ na treść wydanego wyroku.

Mając to na uwadze, Sąd Najwyższy podzielił podniesiony w kasacji zarzut rażącego naruszenia przepisów prawa procesowego i uchylił zaskarżony wyrok. Natomiast nie było podstaw do uwzględnienia wniosku skarżącego o umorzenie

postępowania karnego przeciwko oskarżonemu, jako że brak wniosku o ściganie pochodzącego od osoby uprawnionej jest negatywną przesłanką procesową o charakterze względnym, który – jak wskazano już powyżej – może być usunięty aż do czasu przedawnienia karalności zarzucanego oskarżonemu przestępstwa. Dlatego sprawę należało przekazać Sądowi Okręgowemu w W. do ponownego rozpoznania w postępowaniu odwoławczym, w którym to postępowaniu będzie możliwe usunięcie stwierdzonego uchybienia.

W postępowaniu ponownym Sąd ten w pierwszej kolejności pouczy pokrzywdzoną J. B. o przysługującym jej prawie do złożenia wniosku o ściganie i jego konsekwencjach (art. 12 § 2 i 3 k.p.k.), zakreślając stosowny termin na jego złożenie. Następnie, w zależności od decyzji osoby uprawnionej, będzie podejmował dalsze czynności i stosowne rozstrzygnięcia. W każdym zaś razie dopiero po uzyskaniu od tej osoby wniosku o ściganie, bądź stwierdzeniu jego braku, będzie możliwe prawidłowe wyrokowanie w sprawie.

Kierując się powyższym, Sąd Najwyższy orzekł jak w wyroku.